

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS IR AMŽIAUS PAGRINDAIS TEIKIANT LENGVATAS VIETINĖS RINKLIAVOS DYDŽIUI UŽ KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ SURINKIMĄ TYRIMO

2017 m. birželio 30 d. Nr. (17)SN-89)SP-61

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2017 m. balandžio 28 d. gautas pareiškėjo S. J. (toliau – pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos negalios ir amžiaus pagrindais teikiant lengvatas vietinės rinkliavos dydžiui už komunalinių atliekų surinkimą Kretingos rajono savivaldybėje (toliau – skundas). Skunde nurodoma, jog Kretingos rajono savivaldybės meras 2017 m. balandžio 18 d. raštu Nr. (4.1.13)-D3-2091 „Dėl lengvatos taikymo“ informavo pareiškėją apie priimtą sprendimą atsisakyti pareiškėjui suteikti lengvatą vietinės rinkliavos dydžiui už komunalinių atliekų surinkimą. Nurodoma, jog minėtas sprendimas grindžiamas Kretingos rajono savivaldybės tarybos 2009 m. rugpjūčio 27 d. sprendimu Nr. T2-233 „Dėl Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą lengvatų teikimo tvarkos aprašo tvirtinimo“ (toliau – tvarkos aprašas), kurio 5¹ p. numatyta galimybė teikti lengvatą vietinės rinkliavos dydžiui už komunalinių atliekų surinkimą tik asmenims, kuriems nustatytas 0-25 proc. darbingumo lygis ir asmenims iki 18 metų, kuriems nustatytas vidutinis arba sunkus neįgalumo lygis. Nurodoma, jog tvarkos apraše nenumatyta lengvatų teikimo galimybė pensinio amžiaus asmenims turintiems negalią.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė A. Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 str. 2 d., 2017 m. sausio 13 d. raštu Nr. (17)SN-4)S-33 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Kretingos rajono savivaldybės administraciją (toliau – ir Administracija), prašydama informuoti, kuo remiantis ir siekiant kokių tikslų numatytas lengvatų teikimas tvarkos aprašo 5¹ p. nurodytiems asmenims; ar priimant sprendimus dėl lengvatų teikimo pagal tvarkos aprašą yra atsižvelgiama į asmens amžių ir/ar kitas aplinkybes (pvz., asmens pajamų dydį, išlaikytinių asmenų skaičių ir pan.). Jei taip, paprašyta nurodyti, kuo remiantis ir siekiant kokių tikslų tai daroma. Taip pat paprašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją ir įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Kretingos rajono savivaldybės administracijos direktorius 2017 m. birželio 2 d. rašte Nr. (4.1.13)-D3-2957 „Dėl informacijos pateikimo“ (toliau – raštas) nurodė, jog Kretingos rajono savivaldybės taryba 2014 m. gruodžio 18 d. sprendimu Nr. T2-382 „Dėl Kretingos rajono savivaldybės Tarybos 2009-08-27 sprendimo Nr. T2-233 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą lengvatų teikimo tvarkos aprašo tvirtinimo“ pakeitimo“ papildė tvarkos aprašą, nuspręsdama, kad vietinės rinkliavos dydis mažinamas 50 proc. asmenims, kuriems nustatytas 0-25 proc. darbingumo lygis. Šis sprendimas priimtas, atsižvelgiant į Kretingos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2011 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. A1-264 sudarytos Komisijos prašymams dėl lengvatų teikimo už vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nagrinėti ir siūlymams savivaldybės Tarybai teikti (toliau – Komisija) siūlymą. Komisijos 2014 m. gruodžio 8 d. posėdyje nutarta siūlyti Tarybai papildyti tvarkos aprašą šia lengvata, nes į minėtą grupę patekę asmenys yra pripažįstami visiškai nedarbingais (protokolo išrašas pridedamas).

Komisijos 2015 m. kovo 10 d. posėdyje dar kartą buvo svarstytas klausimas dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą lengvatų teikimo tvarkos aprašo pakeitimo, atsižvelgiant į Kretingos rajono savivaldybės Socialinių reikalų ir sveikatos skyriaus bei vietinės rinkliavos administratoriaus SĮ „Kretingos komunalininkas“ pateiktą informaciją. Komisijos nuomone, neįgaliesiems pensinio amžiaus asmenims yra skiriamos didesnės valstybės išlaikymo lėšos nei neįgaliesiems vaikams, kurių vienas iš tėvų negali dirbti, todėl šeimų, auginančių neįgalius vaikus, finansinė padėtis sunkesnė nei neįgalumą turinčių pensinio amžiaus asmenų. Kretingos rajono savivaldybės taryba, atsižvelgdama į minėto Komisijos posėdžio nutarimą, 2015 m. kovo 26 d. sprendimu Nr. T2-97 „Dėl Kretingos rajono savivaldybės tarybos 2014 m. gruodžio 18 d. sprendimo Nr. T2-382 „Dėl Kretingos rajono savivaldybės Tarybos 2009-08-27 sprendimo Nr. T2-233 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą lengvatų teikimo tvarkos aprašo tvirtinimo“ pakeitimo“ pakeitimo“ nusprendė tvarkos aprašo 5¹ punktą išdėstyti taip: „5¹. Vietinės rinkliavos dydis mažinamas 50 proc. asmenims, kuriems nustatytas 0-25 proc. darbingumo lygis ir asmenims iki 18 metų, kuriems nustatytas vidutinis arba sunkus neįgalumo lygis, pateikus tai patvirtinančius dokumentus.“ (protokolo išrašas pridedamas).

Rašte taip pat informuojama, kad Kretingos rajono savivaldybės taryba, vykdydama Lietuvos Respublikos atliekų įstatymo 30² straipsnio reikalavimus bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m.

balandžio 20 d. nutarimą Nr. 384 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. liepos 24 d. nutarimo Nr. 711 „Dėl Rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“, 2016 m. gruodžio 22 d. posėdyje išdėstė naują redakciją Kretingos rajono savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nuostatus (toliau – Nuostatai).

Atsižvelgiant į minėtų teisės aktų reikalavimus, Nuostatuose nekilnojamojo turto objektų grupėms nustatyta dvinarė rinkliava, susidedanti iš pastovios ir kintamos dalies. Šie Nuostatai įsigalioja nuo 2017 m. liepos 1 d. Nuostatų 73 punkte nustatyta, kad vietinės rinkliavos lengvatas atskiru sprendimu nustato savivaldybės taryba. Atsižvelgiant į tai, bus peržiūrimas ir Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą lengvatų tvarkos aprašas.

Rašte atkreipiamas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 str. 2 d. 18 p. nurodyta išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija - sprendimų teikti mokesčių, rinkliavų ir kitas įstatymų nustatytas lengvatas savivaldybės biudžeto sąskaita priėmimas. Be to, Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo 12 str. 3 d. nustatyta, kad savivaldybės taryba savo sprendimu nustato lengvatas vietinių rinkliavų mokėtojams.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Kretingos rajono savivaldybės taryba, patvirtindama tvarkos aprašą, kurio 5¹ p. numatyta, jog vietinės rinkliavos dydis už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą mažinamas 50 proc. asmenims, kuriems nustatytas 0-25 proc. darbingumo lygis ir asmenims iki 18 metų, kuriems nustatytas vidutinis arba sunkus neįgalumo lygis, užtikrino, jog šiame teisės akte būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant amžiaus ir negalios, t. y., ar Kretingos rajono savivaldybės taryba nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p. numatytos pareigos užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant amžiaus ir negalios.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas,

atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų, pažiūrų ar kitus požymius.

Pamatinius Lietuvos valstybės ir visuomenės gyvenimo aspektus reglamentuojančio įstatymo – Lietuvos Respublikos Konstitucijos – 29 str. nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Asmenų lygybės principas yra konstitucinės žmogaus prigimtinės teisės būti traktuojamam vienodai garantija. Šis principas įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 17/97).

Pagal Lygių galimybių įstatymo 1 str. 1 d., šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.

Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p. valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms numatyta pareiga užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 4 str., nagrinėjant fizinių ir juridinių asmenų skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Tyrimo metu nustatyta, jog tvarkos aprašo 5¹ p. numatyta, jog vietinės rinkliavos dydis už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą mažinamas 50 proc. tik asmenims, kuriems nustatytas 0-25 proc. darbingumo lygis ir asmenims iki 18 metų, kuriems nustatytas vidutinis arba sunkus neįgalumo lygis. Pagal Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 2 str. 8 d., neįgalusis – asmuo, kuriam šio įstatymo nustatyta tvarka nustatytas neįgalumo lygis arba 55 procentų ir

mažesnis darbingumo lygis, arba specialiųjų poreikių lygis. Šio įstatymo 20 str. 1 d. numatyta, jog darbingumo lygis nustatomas asmenims nuo 18 metų iki senatvės pensijos amžiaus. Konstatuotina, jog senatvės pensijos amžiaus negalią turintiems asmenims darbingumo lygis nėra nustatomas ir dėl šios priežasties jiems nesuteikiama teisė pasinaudoti tvarkos aprašo 5¹ p. numatyta lengvata.

Kretingos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus teigimu, neįgaliems pensinio amžiaus asmenims yra skiriamos didesnės valstybės išlaikymo lėšos nei nedarbingiems, darbingo amžiaus asmenims bei neįgaliems vaikams, kurių vienas iš tėvų negali dirbti, todėl nedarbingų asmenų ir šeimų, auginančių neįgalius vaikus, finansinė padėtis sunkesnė nei neįgalumą turinčių pensinio amžiaus asmenų. Dėl šios priežasties tvarkos aprašu nenumatoma lengvatos teikimo galimybė pensinio amžiaus neįgaliesiems.

Pabrėžtina, jog teisė nustatyti lengvatas vietinių rinkliavų mokėtojams savivaldybės tarybai suteikta Vietos savivaldos įstatymo 16 str. 2 d. 18 p. bei Rinkliavų įstatymo 12 str. 3 d.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 str. 7 d. 1 p. bei 8 p., tiesiogine diskriminacija nelaikytini įstatymų nustatyti apribojimai dėl amžiaus, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis bei atvejai kai ribojimų, specialių reikalavimų arba tam tikrų sąlygų dėl asmens socialinės padėties teisinį reguliavimą pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pabrėžtina, jog įstatymuose nėra nustatyti amžiaus apribojimai, suteikiantys savivaldybės institucijoms teisę taikyti lengvatas vietinių rinkliavų mokėtojams dėl jų amžiaus.

Iš raštu pateikto Kretingos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus paaiškinimo darytina išvada, jog tvarkos aprašu siekta suteikti lengvatas tiems asmenims, kurių finansinė padėtis yra sunkesnė. Konstatuotina, jog asmens socialinė padėtis, apibrėžta nepakankamomis šio asmens pajamomis bei nedideliu turtu, laikytina tvarkos apraše numatytos lengvatos teikimo pagrindu. Tačiau rašte nėra pateikti objektyvūs duomenys, leidžiantys pagrįstai teigti, jog tik negalią turintys vaikai (šeimoms, kuriose tokie vaikai auga) bei nedarbingais pripažinti asmenys (darbingo amžiaus) yra sunkesnėje finansinėje padėtyje lyginant su kitomis nepasiturinčių asmenų grupėmis.

Konstatuotina, jog tvarkos aprašu įtvirtintas teisinis reguliavimas yra pateisinamas teisėtu tikslu – siekiu sumažinti finansinę naštą asmenims, kurių finansinė padėtis yra sunkesnė, tačiau nėra objektyvių duomenų, pagrindžiančių, jog šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Tik tam tikro amžiaus asmenų neįgalumas negali būti laikytinas vienintele, objektyvia, sunkią asmens finansinę padėtį nustatančia aplinkybe.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 10 str., lygių galimybių pažeidimu laikomas šiame įstatyme nustatytų pareigų nevykdymas ar netinkamas jų vykdymas ir draudimų nesilaikymas.

Konstatuotina, jog Kretingos rajono savivaldybės taryba, patvirtindama tvarkos aprašą, kurio 5¹ p. numatyta, jog vietinės rinkliavos dydis už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą mažinamas 50 proc. tik asmenims, kuriems nustatytas 0-25 proc. darbingumo lygis ir asmenims iki 18 metų, kuriems nustatytas vidutinis arba sunkus neįgalumo lygis, nepagrįstai apribojo kitų sunkioje finansinėje padėtyje esančių (nepasiturinčių) asmenų lygias teises ir galimybes į tvarkos apraše numatytą lengvatą. Tai yra, Kretingos rajono savivaldybės taryba pažeidė Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p. numatytą pareigą, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant amžiaus ir negalios.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 str. 1 d., 29 str. 2 d. 3 p. ir 30 str. 3 d.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Kreiptis į Kretingos rajono savivaldybės tarybą ir siūlyti keisti tvarkos aprašo 5¹ p. dalį, suteikiant galimybę pasinaudoti teise į lengvatą vietinės rinkliavos dydžiui už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą visiems sunkioje finansinėje padėtyje esantiems (nepasiturintiems) asmenims, nepriklausomai nuo amžiaus, ir negalios.

2. Įpareigoti Kretingos rajono savivaldybės tarybą išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą iki 2017 m. liepos 14 d. informuoti lygių galimybių kontrolierių.

3. Su sprendimu supažindinti pareiškėją, Kretingos rajono savivaldybės tarybą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė